

O KATEGÓRII „NEČITATEĽOV“ DENNEJ TLAČE

Výskumy čítanosti dennej tlače v posledných rokoch opakovane potvrdzujú stabilne vysoké podiely respondentov, ktorí vôbec nečítajú dennú tlač, resp. nečítajú pravidelne nejaký „svoj“ titul dennej tlače. Vo februári 1998 (kontinuálny výskum Inštitútu pre výskum verejnej mienky Národného centra mediálnej komunikácie) 33 % respondentov uviedlo, že „včera nečítali“ žiaden denník, pri použití inej metodiky („najčastejšie pravidelne čítaný denník“) sme zistili, že 23,4 % dospeljej populácie nemá svoj pravidelne čítaný titul dennej tlače. Je to príležitosť na zamyslenie sa nad touto kategóriou potenciálneho publika médií. Budeme sa zaoberať práve druhou skupinou „nečitateľov“ dennej tlače – tých, ktorí nemajú vybraný svoj pravidelne čítaný titul. Informácie, o ktoré sa opierame, sú získané reprezentatívnym výskumom vo februári 1998 (kvótový výber, 1 135 respondentov, reprezentatívnosť podľa pohlavia, veku, vzdelania, národnosti, veľkostných skupín obcí a krajov). Otázka výskumnej techniky: „Na tomto lístku sú uvedené denníky, ktoré u nás vychádzajú. Je medzi nimi taký, ktorý čítate pravidelne? Uvedte ten, ktorý čítate najčastejšie.“ Spomedzi 1 135 respondentov uviedlo spomínaných 23,4 % (266 respondentov v absolútnych počtoch), že „nečíta pravidelne žiaden denník“. Kto tvorí túto špecifickú skupinu potenciálneho publika dennej tlače, aký je jej vzťah k ostatným zdrojom informácií o verejnom dianí, aké je jej sociálno-demografické zloženie? Ale úplne na začiatok, aký je vzťah, štatistická súvislosť medzi „pravidelnou čítanosťou“ istého titulu a „čítanosťou včera“?

Táto otázka sa asi najvýstižnejšie dotýka základnej charakteristiky kategórie „nečitateľov“ dennej tlače. Spomedzi tých respondentov, ktorí nečítajú pravidelne žiaden denník (nemajú svoj vybraný titul), 72,6 % uviedlo, že žiaden denník nečítali ani včera. „Včerajšia čítanosť“ jednotlivých titulov celoštátne distribuovaných denníkov je v tejto kategórii minimálna, výnimkou je *Nový čas*, ktorý „čítalo včera“ 12,8 % z respondentov nečítajúcich pravidelne žiaden denník. Jedine *Nový čas*

teda ako-tak oslovuje i respondentov, ktorí uvádzajú, že nečítajú pravidelne žiaden denník.

K demografickej štruktúre tejto skupiny obyvateľstva: zloženie podľa pohlavia – 38 % muži, 62 % ženy. Zloženie podľa veku: 28 % – 18–29 rokov, 29 % – 30–44 rokov, 17 % – 45–59 rokov, 26 % – 60 a viac rokov. (Rozdiely v skladbe dospeljej populácie a tejto kategórie nie sú príliš výrazné.) Markantný je posun v štruktúre podľa vzdelania – polovica (51 %) tohto súboru má len základné vzdelanie, 24 % vzdelanie bez maturity (v celom súbore dospeljej populácie 38 % a 27 %). Národnosť respondentov nie je diferencujúcim znakom vzťahu k „nečítanosti“ dennej tlače, podobne ako veľkostný typ bydliska respondenta.

Absenciu informácií o verejnom dianí v tejto kategórii publika médií prostredníctvom dennej tlače môže vyvažovať zvýšený záujem o ostatné zdroje informácií. Nie je to však tak. Ak analyzujeme vzťah tejto špecifickej skupiny populácie napríklad k sledovanosti STV 1, TV Markíza, Slovenského rozhlasu 1, osobitne i k spravodajstvu týchto médií, nenachádzame nejaké výraznejšie diferencie v porovnaní s celou populáciou. Výnimkou je vari len vzťah k spravodajstvu TV Markíza: v celom súbore dospeljej populácie sleduje denne spravodajstvo Markízy 37 % respondentov, z nášho analyzovaného súboru 24 % respondentov, čo je do istej miery dosť paradoxný jav. Treba ale zároveň povedať, že nezáujem o spravodajstvo STV 1 („vôbec nesledujem“) i TV Markíza je vyšší v kategórii „nečitateľov“ dennej tlače ako v celej populácii, čo svedčí o tom, že jedným z dôvodov, pre ktoré nečíta istá časť populácie pravidelne dennú tlač je práve nezáujem alebo nižšia úroveň záujmu o verejné dianie prostredníctvom médií.

V každom prípade si však špecifická kategória potenciálneho publika médií, a nielen dennej tlače, ktorá sa určitému typu média (alebo jednému z ich obsahov, najmä spravodajstvu) vyhyba, zaslúži ďalšiu výskumnícku pozornosť.

PhDr. Ludovít Šrámek, CSc.

SLEDOVANOSŤ SPRAVODAJSKÝCH RELÁCIÍ TELEVÍZIE A ROZHLASU

Jednotlivé médiá majú rôzny rozsah vplyvu na utváranie verejnej mienky recipientov na rôzne oblasti života spoločnosti. Keďže spravodajstvo je

pre väčšinu obyvateľstva hlavným zdrojom informácií o aktuálnom dianí na Slovensku, ale aj vo svete, v pokračujúcom kontinuálnom výskume

záujmu obyvateľstva Slovenska o spravodajské relácie verejnoprávnych i súkromných elektronických médií Inštitút pre výskum verejnej mienky Národného centra mediálnej komunikácie v dňoch 14.–22. 2. 1998 zmapoval rozsah a štruktúru recipientov spravodajstva verejnoprávnej Slovenskej televízie, súkromných slovenských televízií

staníc Markíza a VTV, ako i českej súkromnej televíznej stanice Nova, verejnoprávneho Slovenského rozhlasu a súkromnej rozhlasovej stanice Rádio TWIST.

Aký mienkotvorný dosah majú jednotlivé elektronické médiá na svojich recipientov prostredníctvom vysielania spravodajských relácií?

Tabuľka 1

Sledovanosť spravodajstva elektronických médií (v %)

		denne	3–5-krát týždenne	1–2-krát týždenne	zriedkavejšie	vôbec nesleduje	nevie posúdiť
Noviny STV o 19,30 hod.	12/97	25,3	18,5	15,3	19,1	21,1	0,6
	2/98	29,8	18,0	14,2	21,6	15,7	0,8
Denník VTV o 19,30 hod.	12/97	0,6	2,1	4,8	15,5	74,8	1,6
	2/98	0,2	1,1	3,7	12,2	82,1	0,7
NOVA – Televízne noviny o 19,30 hod.	12/97	4,1	8,5	5,9	9,9	69,2	1,3
	2/98	3,8	6,6	5,6	9,9	73,4	0,6
Markíza – Televízne noviny o 19,00 hod.	12/97	40,0	21,9	10,7	9,6	17,0	0,4
	2/98	37,0	24,1	12,3	12,1	14,4	0,2
Rádiožurnál SRO	12/97	15,9	11,6	9,2	13,5	47,5	2,0
	2/98	15,5	11,5	9,8	17,4	43,3	2,5
Žurnál Rádia TWIST	12/97	4,3	4,5	4,5	9,7	75,1	1,2
	2/98	4,1	5,2	5,2	10,3	73,8	1,3

Z **televíznych staníc** si mierne zvýšili celkový počet recipientov spravodajských relácií hlavne verejnoprávna Slovenská televízia (v rôznej frekvencii sledovanosti spravodajstvo STV sledovalo vo februári 84,3 % respondentov) a súkromná televízia Markíza (85,6 % respondentov takisto v rôznej frekvencii sledovanosti). V prípade ďalších sledovaných súkromných televíznych staníc sa počet recipientov znížil (17,9 % respondentov sledovalo spravodajstvo VTV vo februári 1998, spravodajstvo NOVY sledovalo v rôznej frekvencii sledovanosti 26,6 % respondentov).

Mienkotvorný dosah jednotlivých subjektov na recipientov je najvýraznejší v prípade dvoch televíznych staníc – Slovenskej televízie, kde do okruhu pravidelných recipientov spravodajstva (každodenná sledovanosť, sledovanosť 3–5-krát týždenne) patrí 47,8 % populácie (zvýšenie oproti decembru 1997 o 4 %) a televízie Markíza, pri ktorej okruh pravidelných recipientov tvorí 61,1 % populácie (pokles o 0,8 %).

Aký je vzájomný vzťah medzi sledovanosťou spravodajstva STV a TV Markíza?

Tabuľka 2

Vzťah medzi sledovanosťou spravodajstva STV a TV Markíza (v %)

A			
Respondent sleduje spravodajstvo STV		Respondent sleduje spravodajstvo TV Markíza	
	N=	pravidelne	nepravidelne alebo nesleduje
Denne	338	59,8	40,2
3–5-krát týždenne	204	66,2	33,8
1–2-krát týždenne	161	59,0	41,0
Zriedkavejšie	245	64,9	35,1
Vôbec nesleduje	178	54,5	45,5

B			
Respondent sleduje spravodajstvo TV Markíza		Respondent sleduje spravodajstvo STV	
	N =	pravidelne	nepravidelne alebo nesleduje
Denne	420	52,4	47,6
3–5-krát týždenne	273	42,9	57,1
1–2-krát týždenne	140	38,6	61,4
Zriedkavejšie	137	48,9	51,1
Vôbec nesleduje	163	51,5	48,5

Aj vo februári 1998 sa potvrdil efekt kumulatívneho pôsobenia verejnoprávnej Slovenskej televízie a súkromnej televízie Markíza. Oproti decembru sa výsledky zmenili len nepodstatne. V celom súbore sledovalo pravidelne spravodajské relácie oboch televíznych staníc 29,7 % respondentov a len 3,5 % respondentov nesledovalo spravodajstvo ani verejnoprávnej Slovenskej televízie, ani súkromnej televízie Markíza.

Z divákov, ktorí nesledujú spravodajstvo na niektorej zo spomínaných televíznych staníc, približne štvrtina (22,5 % divákov Slovenskej televízie a 24,5 % Markízy) nesleduje ani spravodajskú reláciu na druhej televíznej stanici, ale viac ako tretina (36,5 % divákov STV a 36,2 % divákov Markízy) patrí medzi denných recipientov spravodajstva druhej televíznej stanice a viac ako polovica (54,5 % divákov STV a 51,5 % divákov Markízy) patrí medzi pravidelných recipientov spravodajstva druhej televíznej stanice.

Z prezentovaných údajov vidieť, že od decembra mierne poklesol počet každodenných divákov spravodajstva STV, ktorí zároveň sledujú pravidelne i spravodajstvo Markízy (zo 62,8 % v decembri 1997 na 59,8 % vo februári 1998), a mierne vzrástol počet každodenných divákov spravodajstva Markízy, ktorí zároveň pravidelne sledujú spravodajstvo STV (zo 49,3 % v decembri 1997 na 52,4 % vo februári 1998). Pravidelní diváci Novín STV častejšie sledujú pravidelne aj Televízne noviny Markízy ako naopak.

Ako vplývajú sociodemografické znaky na pravidelnú sledovanosť spravodajstva jednotlivých televíznych staníc?

Noviny STV o 19,30 hod. výrazne častejšie sledujú respondenti starších vekových kategórií, hlavne dôchodcovia nad 60 rokov, v malých obciach, ale aj vo veľkomestách, v Trenčianskom a Košickom kraji.

Televízne noviny Markízy o 19,00 hod. výrazne častejšie sledujú vysokoškolsky vzdelaní diváci z Košického, Prešovského a Bratislavského

ho kraja. Oproti iným televíznym staniciam je aj pomerne časté sledovanie Televíznych novín na stanici Markíza respondentmi maďarskej národnosti.

Televízne noviny Novy o 19,30 hod. (vzhľadom na zabezpečenie signálom) majú najviac pravidelných recipientov v Trnavskom a Bratislavskom kraji, v stredných vekových kategóriách.

Sledovanosť Denníka VTV o 19,30 hod. pre nízky počet pravidelných recipientov neanalyzujeme.

Rozhlasové stanice Slovenský rozhlas a Rádio TWIST si vo februári 1998 udržali rovnaký podiel pravidelných poslucháčov ako v decembri 1997, podiel a frekvencia sledovanosti sa takmer nezmenili.

Rádiožurnál SRo pravidelne počúvalo 27 % poslucháčov, vzrástol počet tých, ktorí si Rádiožurnál SRo vypočujú aspoň občas (z 13,5 % na 17,4 %). Žurnál Rádía TWIST pravidelne počúva 9,3 % respondentov, takmer tri štvrtiny (73,8 %) ho však vôbec nesleduje.

Z poslucháčov, ktorí vôbec nepočúvajú Žurnál Rádía TWIST, až 79,1 % pravidelne počúva Rádiožurnál SRo. Pri opačnom pohľade to nie je až také výrazné. Tretina poslucháčov, ktorí vôbec nepočúvajú Rádiožurnál SRo, pravidelne počúva Žurnál Rádía TWIST.

Štruktúra poslucháčov rozhlasového spravodajstva je nasledovná:

Rádiožurnál SRo pravidelne najčastejšie počúvajú starší ľudia, hlavne 60 a viacroční, výrazne najčastejšie dôchodcovia, vo veľkomestách, v Banskobystrickom, ale i v Trenčianskom kraji.

Žurnál Rádía TWIST má najviac pravidelných poslucháčov medzi 30–44-ročnými, vysokoškolsky vzdelanými, podnikateľmi, v mestách nad 100 tisíc obyvateľov, v Bratislavskom kraji a medzi obyvateľmi maďarskej národnosti.

PhDr. Daniela Uramová